



немачка
сарадња
DEUTSCHE ZUSAMMENARBEIT



Република Србија
Министарство просвете, науке и
технолошког развоја



ПРИВРЕДНА
КОМОРА
СРБИЈЕ

Implemented by:

giz Deutsche Gesellschaft
für Internationale
Zusammenarbeit (GIZ) GmbH

Međunarodna konferencija

“UČENJE KROZ RAD: PUT KA MOGUĆNOSTIMA”

Beograd, 12. Jun 2018. godine

Izveštaj pripremio Centar za obrazovne politike

U SARADNJI SA



Schweizerische Eidgenossenschaft
Confédération suisse
Confederazione Svizzera
Confederaziun svizra

Embassy of Switzerland
Swiss Cooperation Office in Serbia



AUSTRIAN
DEVELOPMENT
AGENCY



Sadržaj

1. Pregled konferencije..... 3

Govornici / panelisti konferencije 5

Glavni tematski govor 5

Nacionalni model dualnog obrazovanja -
Razvoj i uspostavljanje politike dualnog i preduzetničkog obrazovanja i postojeća praksa..... 6

Ekspertski intervjui i diskusije:

Modeli saradnje između javnog i privatnog sektora u oblasti učenja kroz rad u zemljama
Zapadnog Balkana I postizanje usklađenosti između vještina i tržišta rada - moguća misija?..... 8

Učenje kroz rad – ispunjena misija..... 9

Kako mudro pristupiti nepredvidivoj budućnosti?..... 11

Zatvaranje konferencije 12

Učesnici konferencije 12

2. Working groups..... 13

Radna grupa 1 – Zapošljavanje..... 13

Radna grupa 2 – Upravljanje kvalitetom..... 15

Radna grupa 3 – Prohodnost nakon srednjeg stručnog obrazovanja..... 17

Radna grupa 4 – Mladi iz osetljivih grupa i srednje stručno obrazovanje..... 19

3. Evaluacija konferencije..... 21

1. Pregled konferencije...

Konferencija koja je u fokusu imala različite aspekte učenja kroz rad održana je u Beogradu, 12. juna 2018. godine. Organizatori konferencije bili su Ministarstvo prosvete, nauke i tehnološkog razvoja Republike Srbije (MPNTR), Privredna komora Srbije (PKS) i Nemačka organizacija za međunarodnu saradnju GIZ (Deutsche Gesellschaft für Internationale Zusammenarbeit (GIZ) GmbH), a partnersku ulogu su imale Austrijska razvojna saradnja i Švajcarska agencija za razvoj i saradnju.

Konferencija je organizovana u okviru projekta Nemačke razvojne saradnje „Reforma srednjeg stručnog obrazovanja u Srbiji“, koji realizuje GIZ. Projekat je počeo u aprilu 2013. godine, sa ciljem da pruži podršku Ministarstvu prosvete, nauke i tehnološkog razvoja Republike Srbije u uvođenju elemenata dualnog obrazovanja u formalni sistem sred-

njeg stručnog obrazovanja. Reforma sistema formalnog srednjeg stručnog obrazovanja u fokusu je obrazovne politike Republike Srbije već duži niz godina, a učenje kroz rad predstavlja mehanizam koji će dodatno modernizovati srednje stručno obrazovanje tako što će učenicima omogućiti pristup savremenim oblicima rada i sticanje kompetencija u realnom radnom okruženju. Na taj način, učenici će biti osposobljeni za lakše pronalaženje posla nakon završetka školovanja, a dodatno će se učvrstiti veza između srednjeg stručnog obrazovanja i tržišta rada.

Cilj konferencije „Učenje kroz rad: put ka mogućnostima“ bio je predstavljanje rezultata u razvoju i uspostavljanju politike učenja kroz rad u Republici Srbiji i sagledavanje perspektive škola i preduzeća, kao i predstavljanje i diskusija o različitim aspektima u vezi sa politikom učenja kroz rad.





Između ostalog, učesnici konferencije „Učenje kroz rad: put ka mogućnostima“ imali su priliku da se bave sledećim temama:

- Modeli saradnje između javnog i privatnog sektora u oblasti učenja kroz rad u državama Zapadnog Balkana;
- Usklađenost između veština i tržišta rada;
- Zapošljavanje;
- Upravljanje kvalitetom;
- Prohodnost nakon srednjeg stručnog obrazovanja;
- Mladi iz osetljivih grupa u srednjem stručnom obrazovanju.
-

Ovom konferencijom sumirani su dosadašnji rezultati u uspostavljanju politike učenja kroz rad, odnosno dualnog obrazovanja, ali i identifikovane oblasti koje će, primenom zakonodavnog okvira koji definiše učenje kroz rad u Republici Srbiji, postati ključne u budućem periodu.



Govornici / panelisti konferencije

Na konferenciji su govorili uvaženi gosti iz institucija i organizacija iz zemlje i inostranstva.

Uvodne govore održali su predstavnici Ministarstva prosvete, nauke i tehnološkog razvoja, Privredne komore Srbije i ambasade SR Nemačke u Republici Srbiji.

Glavni moderator konferencije bio je poznati novinar Dragan Ilić.

Glavni tematski govor

Ekspert koji je održao glavni tematski govor u ovom delu bio je Tomas Mejr, generalni direktor Austrijskog instituta za razvoj obrazovanja. Mejr se fokusirao na glavna pitanja politike, kao što je pitanje kako srednje stručno obrazovanje učiniti atraktivnim za pojedince, ali i za preduzeća. Podelio je savet o nekoliko važnih dimenzija sprovođenja kvalitetnog dualnog obrazovanja, kao što su odziv na potrebe preduzeća u vezi sa veštinama, standardi-

ma i kvalifikacijama (zanimanja nasuprot poslova), mehanizmi za osiguranje kvaliteta itd. Osim toga, istakao je da svaki sistem mora biti oprezan u pogledu promocije finansijskih podsticaja za uključivanje preduzeća u dualno obrazovanje. Mejr je takođe predstavio Evropski okvir za kvalitet i efikasnu praksu (koji je Savet Evropske unije usvojio u martu 2018. godine), a koji se odnosi na kriterijume za učenje i uslove rada, i poredio ga sa trenutnim stanjem u Srbiji, i utvrdio da je pozitivno zakonodavstvo u Srbiji u skladu sa ovim dokumentom.



Nacionalni model dualnog obrazovanja - Razvoj i uspostavljanje politike dualnog i preduzetničkog obrazovanja i postojeća praksa

- Gabriјela Grujić, pomoćnica ministra za dualno i preduzetničko obrazovanje, istakla je da je ključna poruka za mlade ljude to da obrazovanje mora da postane životna filozofija, u kojoj sticanje znanja ne podrazumeva samo sticanje teorijskog znanja, već takođe i sticanje znanja u realnom radnom okruženju. Grujićeva smatra da je državni sistem odgovoran za osiguranje kvalitetnih preduzeća koja ispunjavaju kriterijume propisane Zakonom o dualnom obrazovanju, kao i za pružanje prilika mladim ljudima da budu prepoznati od strane poslodavaca kao kvalitetni radnici. Ona je takođe istakla da nacionalni model dualnog obrazovanja

nije namenjen samo neposrednom zapošljavanju nakon završetka školovanja, već i učenicima koji žele da nastave obrazovanje i osnuju svoja preduzeća itd. Posebna vrednost, po njenim rečima, leži u činjenici da se napore svih aktera koordinišu i usmeravaju u istom pravcu, dok saradnju obezbeđuju preduzeća, ali i škole, učenici i roditelji. U nastavku je kratak citat koji ilustruje ovaj motivacioni govor::

Kvalitet srednjeg stručnog obrazovanja obezbeđuje se ako imamo kvalitetne škole i nastavnike koji su učenike opskrbili teorijskim znanjem, ključnim kompetencijama i kvalitetnim i bezbednim učenjem kroz rad u preduzeću. Ministarstvo je blisko sarađivalo sa Privrednom komorom Srbije, školama, Zavodom za unapređivanje obrazovanja i vaspitanja i preduzećima. Usvojen je Zakon o dualnom obrazovanju, a fokus je na obezbeđenju kvaliteta znanja, obučanim instruktorima koji rade sa učenicima u preduzeću i drugim koristima. Učenici u preduzećima takođe stiču društvene, komunikacione i analitičke veštine.





Mirjana Kovačević, rukovodilac Centra za edukaciju Privredne komore Srbije, primetila je da najvažniju korist za privredu i društvo predstavljaju upravo mladi, obrazovani ljudi sa funkcionalnim znanjem. Ona je navela da je 900 učenika (pet profila u 16 škola) i 60 preduzeća steklo iskustvo u dualnom obrazovanju kroz pilot projekte, i istakla da je više od 1200 preduzeća iz 52 lokalne samouprave izrazilo nameru da sarađuje sa školama. Kako smatra gospođa

Kovačević, preduzetnici su još uvek mišljenja da mladi ne poseduju funkcionalno i korisno znanje po završetku srednje stručne škole, što nije prednost u realnosti koja zahteva radno iskustvo i preduzetničke osobine.

Nakon svojih govora, Grujić i Kovačević su vodile panel diskusiju sa gostima iz tri škole i tri preduzeća uključena u dualno obrazovanje. Predstavnici škola bili su Dragan Tucaković, direktor Tehničke škole iz Užica, Milivoje Đorđević, direktor Tehničke škole iz Vlasotinca i Mirjana Lekić, direktor Trgovačke škole iz Beograda. Preduzeća su predstavljali Vladica Stanković, direktor *Gruner Serbian* iz Vlasotinca, Nataša Pančić, direktor ljudskih resursa Valjaonice bakra iz Sevojna, i Dragan Kovačević, iz *VIP mobile* Beograd. Panelisti su podelili svoje iskustvo u međusobnoj saradnji, naglašavajući neophodnost zajedničkog razumevanja svih uključenih aktera, kao i stalnu koordinaciju između škola i preduzeća. Jedan od glavnih izazova bio je doći do tačke gde su interesi svih strana prepoznati i zadovoljeni; ovo je proces koji zahteva fleksi-



bilnost i otvorenost svih uključenih aktera, s obzirom na to da reformski koraci zahtevaju istupanje iz zone komfora, primenu i upravljanje procesima promene

Ekspertski intervju i diskusije:

Modeli saradnje između javnog i privatnog sektora u oblasti učenja kroz rad u zemljama Zapadnog Balkana I postizanje usklađenosti između veština i tržišta rada - moguća misija?

Naredni deo konferencije obuhvatio je dva ekspertiska intervjua. Intervju je vodila Tina Šarić, direktorka Inicijative za reformu obrazovanja u Jugoistočnoj Evropi (ERISEE), dok su intervjuisani eksperti bili Alper Dindžer, vodeći ekonomista Evropske banke za obnovu i razvoj,

i Stefan Tomas, ekspert za srednje stručno obrazovanje Evropske fondacije za obuku.

Dincer je podelio stavove Evropske banke za obnovu i razvoj o ekonomskoj inkluziji, tačnije da je ta banka u maju 2017. godine izradila i usvojila Strategiju o ekonomskoj inkluziji, sa jednim od glavnih ciljeva da pruži podršku zemljama u kojima posluje u njihovom prelasku na održive tržišne ekonomije. Da bi postala održiva tržišna ekonomija, zemlja treba da obezbedi jednu od najvažnijih odlika održivih tržišnih ekonomija, a to je da se obezbede jednake prilike za sve. U ovom zahtevnom poslu, Evropska banka za obnovu i razvoj fokusira se na nekoliko ciljnih grupa, ne samo u Srbiji, već u čitavom regionu Zapadnog Balkana, a te grupe čine žene, stanovništvo iz područja u kojima su usluge nezadovoljavajuće i mladi. Što se tiče mladih, po Dinceru, najveći izazov predstavljaju neaktivnost i zapošljavanje mladih. Stoga, prilikom odlučivanja o nekom predlogu za ulaganje, Evropska banka za obnovu i razvoj posebnu pažnju obraća na to da li



ti predlozi imaju kapacitet da unaprede veštine i zapošljivost mladih ljudi, a trenutno je u Srbiji u toku nekoliko takvih projekata. Dincer je takođe istakao da postoji još jedna oblast koja zahteva više pažnje, a to su javne nabavke, budući da se u ovoj oblasti privatni i javni sektor prirodno susreću, i to je upravo oblast gde bi se moglo pronaći više prilika za javno-privatna partnerstva. Osim toga, Dincer je podelio iskustva i prakse Evropske banke za obnovu i razvoj iz drugih relevantnih zemalja.

Tomas je naveo da iako je Srbija u prethodnom periodu ostvarila značajan napredak u prevazilaženju jaza između veština i potreba tržišta rada, kao što je uključivanje privatnog sektora u obrazovni proces, treba još dosta toga da se uradi, uglavnom po pitanju sistemskih rešenja koja će obezbediti održivost i povećati komplementarnost u ovoj oblasti. Jedno od rešenja moglo bi da bude uspostavljanje funkcionalnih sektorskih veća. Prila-

gođavanje procesa sticanja veština budućim potrebama tržišta i postizanje pune usklađenosti između njih predstavlja veliki izazov, a jedan od načina rešavanja tog izazova mogao bi biti fokusiranje na razvoj ključnih kompetencija učenika. Takođe, ono što bi se moglo više koristiti jeste mišljenje bivših đaka o obrazovanju koje su stekli, jer se na ovakav način mogu oceniti i unaprediti i učenje u školi i učenje kroz rad. Tomas je sugerisao da država ne bi trebalo kroz finansijske podsticaje da privlači preduzeća da se uključe u dualno obrazovanje, već da to učini kroz obezbeđivanje kvalitetnog obrazovnog sistema, u kome učenici stižu relevantne kompetencije. Još jedan predlog koji je dao u ovoj oblasti jeste razmatranje nefinansijskih podsticaja (npr. obuka instruktora u preduzećima).

Poslepodnevni deo počeo je sa radom u četiri paralelne radne grupe (sledeće poglavlje daje više detaljnih informacija o ovom segmentu konferencije).





Učenje kroz rad – ispunjena misija

U nastavku konferencije i pre završnih govora, reč su imala i dva bivša đaka. Kao što je potvrđeno od strane mnogih učesnika konferencije, njihove priče smatraju se veoma uspešnim. Osim toga, ovaj segment konferencije je verovatno predstavljao i njen vrhunac, što su nezvanično potvrdili i mnogi učesnici.

U ovom delu konferencije, Dragan Ilić je, kao glavni moderator konferencije, vešto intervjuisao dva bivša učenika i trenutna radnika. Zoltan Kutí, bivši učenik Tehničke škole iz Subotice, trenutno zaposlen u preduzeću *Montavar Metalna Lola*, i Miloš Tatić, bivši učenik Tehničke škole iz Pećinaca, trenutno zaposlen u preduzeću *Robert Bosch d.o.o.* imali su priliku da iznesu

svoje viđenje učenja kroz rad, kao i svoja lična iskustva, imajući u vidu da su obojica pohađala učenje kroz rad u preduzećima koja su nakon završetka školovanja postala njihovi prvi poslodavci. Oni su naglasili kako im je srednje stručno obrazovanje koje su stekli pružilo različite mogućnosti, na primer, da postanu mladi stručnjaci i zaposleni kojima nije potrebna dodatna obuka u preduzeću da bi počeli da rade, već zaposleni koji su dobro upoznati sa radnim procesima. Pored toga, naveli su da je to što su postali finansijski nezavisni ranije nego većina njihovih vršnjaka bila velika prednost za njih, a to je upravo bila posledica učenja kroz rad. Takođe, oni su na radnom mestu viđeni i prihvaćeni kao kompetentni za rad i sposobni da obavljaju odgovorne poslove. Jedan od njih, Zoltan Kutí, takođe je pobednik raznih takmičenja u oblasti kojom se bavi – trenutno je prvak Srbije u MAG zavarivanju.

Kako mudro pristupiti nepredvidivoj budućnosti?

Završni govor održao je Klemens Viland, viši projektni menadžer, Fondacija Bertelsman. Viland je istakao da su glavna pitanja u vezi sa spremnošću za budućnost u bliskoj sprezi sa ekonomskim učinkom i jednakim mogućnostima. Tačnije, Vilandov govor bavio se pitanjima kako obezbediti potrebu za kvalifikovanom radnom snagom u svetu rada koji se stalno menja, kao i kako učiniti da što više mladih ljudi stekne profesionalne kvalifikacije imajući u vidu sve veće zahteve u svetu rada. Neke od njegovih preporuka za otvorena

pitanja uključuju fleksibilnost institucionalnog okvira za prilagođavanje i razvoj novih zanimanja na osnovu zahteva sveta rada, podučavanje kako se uči umesto da se samo akumulira znanje, korišćenje digitalizacije kako bi se učenicima omogućilo da uče u skladu sa svojim nivoom znanja i sopstvenim tempom, rad u manjim grupama kako bi se učenici osnažili da razviju kritičko mišljenje, savladaju veštine komunikacije i rešavanja problema itd. Viland je zaključio konferenciju motivacionim rečenicama, „materijalom za razmišljanje“, navodeći da dualno obrazovanje ima prednost u poređenju sa drugim oblicima obrazovanja, i da je jasna korist pohađanja radne prakse u preduzećima sa ekonomskim interesom u korišćenju najsavremenije tehnologije.





Zatvaranje konferencije

An-Katrin Hentčel, vođa projekta „Reforma srednjeg stručnog obrazovanja u Srbiji“, GLZ, zatvorila je konferenciju kao predstavnik organizacije koja je bila glavni organizator konferencije. Gospođa Hentčel se posebno zahvalila svim govornicima, gostima i učesnicima na njihovom doprinosu uspešnosti konferencije. Pored toga, obećala je da će glavne zaključke radnih grupa pomenuti na konferenciji o učenju kroz rad koja će se početkom jula održati u Berlinu. Takođe je izrazila zahvalnost čitavom timu koji je organizovao i podržao konferenciju.

Učesnici konferencije

Konferencija je imala 211 učesnika – predstavnika srednjih stručnih škola i preduzeća koja su uključena ili planiraju da se uključe u učenje kroz rad i dualno obrazovanje, predstavnika državnih institucija, tela i organizacija, kao i učesnika iz civilnog sektora. Prisutni su takođe bili i predstavnici međunarodnih i regionalnih organizacija i agencija koje su aktivne u oblasti obrazovanja.

Konferencija je takođe privukla novinare iz više od deset medijskih kuća (medijsko izveštavanje ne predstavlja deo ovog izveštaja).

2. Radne grupe

Deo poslepodnevnih sesija bio je posvećen diskusijama o nekoliko ključnih tema u vezi sa učenjem kroz rad, tačnije pitanjima zapošljavanja, upravljanja kvalitetom, prohodnosti srednjeg stručnog obrazovanja i mladima iz osetljivih grupa.

Svi učesnici konferencije bili su podeljeni u ove četiri radne grupe (RG), u skladu sa svojim sklonostima, izraženim pre same konferencije.

Svaka paralelna radna grupa počela je uvodnim govorom, koji su održali domaći i međunarodni eksperti, dok su se domaći eksperti ujedno našli i u ulozi moderatora. Sve grupe imale su istu strukturu, odnosno prvi deo koji je bio posvećen uvodnom obraćanju, drugi deo tj. diskusiju između učesnika, i treći, koji je podrazumevao usaglašavanje zajedničkih zaključaka.

Radna grupa 1 – Zapošljavanje

Ovu radnu grupu otvorila su tri govornika: dr Lara Lebedinski, istraživačica, Fondacija za razvoj ekonomske nauke i Institut ekonomskih nauka, Tijana Samardžić, partner za ljudske resurse, kompanija *VIP Mobile*, i Miloš Bogunović, menadžer ljudskih resursa, preduzeće Kargo-partner.

Cilj ove radne grupe bio je da se ispituju efekti koje učenje kroz rad ima na zapošlja-

vanje. U ovoj grupi, glavna tačka diskusije bila je da li je učenje kroz rad na pravom putu da ispuni jedan od svojih najznačajnijih ciljeva, tj. da obezbedi uslove za sticanje, nadgradnju i razvoj kompetencija pojedinaca u skladu sa potrebama tržišta rada, kao i da obezbedi uslove za zapošljavanje nakon završetka školovanja. Lara Lebedinski predstavila je rezultate istraživanja kojim su mereni efekti zapošljivosti učenika koji su završili dualno obrazovanje u 2017. godini. Preliminarni rezultati, doduše malog uzorka, pokazali su da je šest meseci nakon završetka škole 68% učenika zaposleno, 21% je nastavilo školovanje, dok 11% njih nije pronašlo zaposlenje jer je učenje kroz rad koje su pohađali bilo organizovano u državnim institucijama u kojima je na snazi zabrana zapošljavanja, dok ostalima nije ponuđen posao ili su odlučili da se bave nečim drugim. Lara Lebedinski istakla je značaj kratkoročnog,





srednjoročnog i dugoročnog praćenja rezultata zapošljavanja učenika. Tijana Samardžić je predstavila iskustva kompanije *VIP Mobile*, koja će od septembra 2018. godine primiti treću generaciju učenika koji će obrazovni profil trgovac pohađati po dualnom modelu. Samardžićeva se posebno osvrnula na razvoj učenika, način na koji napreduju tokom školovanja i sve većem interesovanju da se samostalno uključe u radne procese, dajući tako svoj doprinos. Osim toga, iznela je projekcije u vezi sa zapošljavanjem učenika za narednu godinu, nakon što završe školovanje. Miloš Bogunović je izrazio očekivanja i motive preduzeća da budu deo sistema dualnog obrazovanja, imajući u vidu da će u ovom preduzeću po prvi put u septembru 2018. godine učenici pohađati učenje kroz rad za obrazovni profil tehničar za logistiku i špediciju. Pored toga, Bogunović je istakao moguće izazove u ovom procesu, kao što je izostanak ugovorne obaveze učenika da oстане u preduzeću u kome je pohađao učenje kroz rad ili činjenica da preduzeća nisu dovoljno uključena u proces raspore-

đivanja (selekcije) učenika koji će kod njih pohađati učenje kroz rad.

Pitanja koja su postavljena i razmatrana među učesnicima i govornicima uglavnom su se odnosila na zakonodavni okvir i članove koji uređuju ugovore koji se potpisuju između učenika i preduzeća, kao što su uslovi za prekid ugovora, raspoređivanje učenika i akreditacija preduzeća.

Nakon uvodnih govora i grupne diskusije, učesnici su doneli sledeće zaključke:

- Dualno obrazovanje podstiče zapošljavanje i zapošljivost;
- Učešće preduzeća u procesu selekcije učenika predstavlja jedan od ključnih faktora uspeha;
- Merenje efekata zapošljavanja podrazumeva sistem kratkoročnog, srednjoročnog i dugoročnog praćenja učinka učenika.

Moderatori su bili Ana Stojanović i Ivana Kovačević, PKS.

Radna grupa 2 – Upravljanje kvalitetom

Umesto uvodnog obraćanja, Gordana Kovačev, direktorka Ekonomsko-trgovinske škole u Bečeju, iznela je uspešan primer primene modela poslovne izvrsnosti Evropske asocijacije za kvalitet *EFQM*. Prezentacija je naglasila razvojnu perspektivu škole od 2002. godine, od kada je škola uključena (kao deo projekta „Reforma srednjeg stručnog obrazovanja“ koji sprovodi GIZ) u razvijanje novih obrazovnih profila, za čime je usledilo intenzivno stručno usavršavanje nastavnika, opremanje škole i primena informacionih tehnologija u nastavi. Pretpostavke na kojima je model kvaliteta izgrađen obuhvatale su različitu organizacionu strukturu škole (formirani su posebni timovi sa jasnim zadacima i ciljevima), čime je postignuto delegiranje odgovornosti za određene oblasti rada. U okviru modela istaknut je značaj uspostavljanja

sistema za upravljanje dokumentacijom, koji omogućava praćenje efekata timskog rada, kao i transparentnost tog rada. Ovaj pristup upravljanju kvalitetom olakšao je primenu propisanih standarda kvaliteta za samovredovanje, tako da je škola dobila najvišu ocenu prilikom spoljašnjeg vrednovanja.

Učesnici radne grupe razgovarali su o različitim aspektima kvaliteta i izazovima sa kojima se susreću škole u upravljanju promenom, kao što su uvođenje koncepta učenja kroz rad u dualni model obrazovanja. Kako su prestavnici školskih uprava bili prisutni u velikom broju, zaključeno je da je najveći izazov za direktore škola upravljanje ljudskim resursima, tj. nagrađivanje i afirmacija nastavnika koji su aktivno i konstruktivno uključeni u procese





i procedure od značaja za uspostavljanje i održavanje sistema osiguranja kvaliteta. Među učesnicima su bili i gosti iz zemalja regiona, koji su istakli da se aspekti u vezi sa kvalitetom nastavnog procesa koji se odvija izvan učionice, tj. u preduzećima uobičajena tema i da se oni i danas u svojim zemljama suočavaju sa mnoštvom izazova.

Na kraju radne grupe, doneseni su zaključci koji se odnose na upravljanje kvalitetom na nivou škole. Od ključnog je značaja da se u upravljanju kvalitetom preduzmu sledeći koraci:

- Uspostavljanje odgovarajuće organizacione strukture,
- Ulaganje u intenzivno stručno usavršavanje nastavnika,
- Uključivanje informacionih tehnologija u nastavu i dokumentaciju,
- Praćenje nastavnog procesa,
- Uspostavljanje i praćenje procedura i procesa dokumentovanja.

Osim toga, identifikovani su ključni izazovi u vezi sa kvalitetom procesa učenja kroz rad:

- Raspoređivanje učenika na učenje kroz rad u okruženjima, odnosno lokalnim samoupravama u kojima privreda nije razvijena i u kojima preovlađuju mala i srednja preduzeća,
- Obezbeđivanje adekvatnog broja obučanih instruktora,
- Kapaciteti za praćenje učenja kroz rad od strane koordinatora kada se ono izvodi u većem broju preduzeća,
- Postizanje saradnje i zajedničke odgovornosti škola i poslodavca, kao i okvir njihove saradnje,
- Praćenje kvaliteta i efekata dualnog modela na nivou škole i čitavog sistema.

Moderator je bila Tatijana Glišić, Institut za unapređivanje obrazovanja i vaspitanja.

Radna grupa 3 – Prohodnost nakon srednjeg stručnog obrazovanja

Kurt Šmid, istraživač iz Austrijskog instituta za razvoj obrazovanja održao je prezentaciju o prohodnosti srednjeg stručnog obrazovanja kao uvod i inspiraciju za diskusiju među učesnicima. Tokom prezentacije je istakao da postoji nekoliko aspekata prohodnosti i da ovu temu treba shvatiti u širem smislu, jer se može govoriti i o vertikalnoj i o horizontalnoj prohodnosti, kao i o početnom stručnom obrazovanju i usavršavanju (*IVET*) i kontinuiranom stručnom obrazovanju i usavršavanju (*CVET*), opštem obrazovanju naspram početnog stručnog obrazovanja i usavršavanja itd. Šmid ciljeve prohodnosti vidi kao podsticanje jednakih mogućnosti, mogućnost

davanja druge šanse, podsticanje atraktivnosti početnog stručnog obrazovanja i usavršavanja, širi pristup višem i visokom obrazovanju, dokvalifikaciju odnosno usavršavanje radne snage itd.

Učesnici radne grupe učestvovali su u diskusiji o tome zašto i kako podstaći prohodnost početnog stručnog obrazovanja u Srbiji, kao i o tome koja bi mogla biti uloga preduzeća u tom poduhvatu.

Radna grupa je zaključila da je važno podsticati prohodnost sistema srednjeg stručnog obrazovanja Republike Srbije, jer bi to moglo da doprinese većoj jednakosti (zna-





jući da je niži nivo obrazovanja u bliskoj sprezi sa nižim društveno-ekonomskim statusom i da su učenici iz marginalizovanih grupa prezastupljeni u trogodišnjim profilima), kao i većoj atraktivnosti stručnog obrazovanja uopšte, a naročito dualnog obrazovanja. Podsticanje prohodnosti je takođe u skladu sa filozofijom celoživotnog učenja, koje je pomenuto kao jedan od strateških pravaca obrazovnog sistema Republike Srbije. U ovim naporima takođe je važno uspostaviti i sprovesti sistem priznavanja, odnosno validacije prethodnog učenja, kao i ispitati motivaciju učenika da nastave školovanje. Učesnici radne grupe pomenuli su da je neophodno „otvaranje“ obrazovnog sistema za dalje obrazovanje onih koji su već zaposleni. Budući takvog mišljenja, predstavnici preduzeća istakli su da su im potrebni zaposleni koji su visoko specijalizovani za određene radne operacije i da su spremni da podrže i finansiraju svoje zaposlene da nastave školovanje, ako

bi to vodilo daljem jačanju njihovih stručnih kompetencija.

Stoga bi se glavni zaključci mogli sistematizovati na sledeći način:

- Svim učenicima treba obezbediti mogućnost da nastave obrazovanje, jer se time podstiče atraktivnost srednjeg stručnog obrazovanja, što je u skladu sa načelima jednakosti u obrazovanju i celoživotnog učenja.
- Sistem priznavanja, odnosno validacije prethodnog učenja trebalo bi što pre napraviti i uspostaviti.
- Poslodavci su voljni da podrže i daju doprinos daljem stručnom usavršavanju svojih zaposlenih.

Moderatori su bile Jasminka Čekić Marković i Dejan Stanković, Centar za obrazovne politike.

Radna grupa 4 – Mladi iz osjetljivih grupa i srednje stručno obrazovanje

Lida Kita, ekspert za srednje stručno obrazovanje i vaspitanje i socijalnu inkluziju – za Srbiju i Tursku, Evropska fondacija za obuku, održala je uvodni govor na početku radne grupe koja se bavila pitanjem mladih iz osjetljivih grupa, budući da je ekspert u ovoj oblasti.

Glavne teme uvodne prezentacije bile su sledeće: kako premostiti jaz između obrazovnog sistema i budućeg tržišta rada; šta bi mogla da bude uloga učenja kroz rad; prelazak sa obrazovanja usmerenog na privredu na obrazovanje koje je personalizovano i usmereno na učenika; uloga učenja kroz rad u inkluziji mladih iz osjetljivih grupa; kako učenje kroz rad učiniti atrak-

tivnim za sve zainteresovane strane (učenje kroz rad kao dobitna situacija za privredu i društvo); razumevanje svih troškova i koristi učenja kroz rad, kao važnog koraka za utvrđivanje načina da se ono učini atraktivnijim za poslodavce da ponude učenje kroz rad mladima iz osjetljivih grupa; izazovi za mlade iz osjetljivih grupa itd.

Navedene teme bile su odličan podstrek za plodnu diskusiju u okviru radne grupe, a učesnici su razgovarali o potencijalnim merama podrške, neophodnim da se mladi iz osjetljivih grupa angažuju i pripreme za kvalitetno učenje kroz rad. S druge strane, učesnici radne grupe razgovarali su o tome šta treba uraditi da bi se podržali mladi iz





osetljivih grupa, kao i šta bi trebalo uraditi za preduzeća da pruže mogućnost i organizuju kvalitetno učenje kroz rad.

Glavne preporuke/zaključci radne grupe su sledeći, a svi se oni odnose na značajne korake koje treba preduzeti kako bi se pružila podrška mladima iz osetljivih grupa:

- Obezbeđivanje adekvatnih informacija za različite zainteresovane strane o vrednostima i implikacijama dualnog obrazovanja (kao što su specifične ciljane brošure sa ključnim informacijama i porukama iz Zakona o dualnom obrazovanju i podzakonskih akata, prilagođene potrebama škola, preduzeća, porodica);
- Organizovanje kontinuiranih kampanja podizanja svesti kako na lokalnom, tako i na nacionalnom nivou;
- Mapiranje potencijalnih podsticaja za preduzeća i mlade iz osetljivih grupa

kako bi se povećalo njihovo interesovanje za pohađanje dualnog obrazovanja;

- Unapređenje procesa profesionalne orijentacije i karijernog vođenja kroz holistički pristup i uključenje porodica i preduzeća, kao i mladih;
- Sprovođenje aktivnosti izgradnje kapaciteta u lokalnim zajednicama, kao i zajedničkih obuka koje obuhvataju različite zainteresovane strane, stručne ocene itd.;
- Obezbeđenje zastupljenosti aspekata i kriterijuma socijalne inkluzije u podzakonskim aktima;
- Obezbeđenje prisustva aspekata socijalne inkluzije kao jednog od kriterijuma za licenciranje preduzeća zainteresovanih za učešće u dualnom obrazovanju.

Moderator grupe bila je Jelena Marković, konsultant.

3. Evaluacija konferencije

U načelu, prema podacima dobijenim tokom evaluacije konferencije, može se zaključiti da su učesnici veoma zadovoljni svim aspektima konferencije, od sadržaja do organizacije. Naime, učesnici su visoko ocenili odabrane teme konferencije, njihov redosled i korisnost za dalje sprovođenje i razvoj dualnog obrazovanja u Republici Srbiji. Učesnici su iskazali zadovoljstvo radom u grupama, budući da im je time pružena prilika da detaljnije razgovaraju o relevantnim temama, a neposredno iskustvo učenika smatra se važnim za razumevanje vrednosti učenja kroz rad. Svi pripremljeni materijali su u većini slučajeva ocenjeni kao korisni, a 51% učesnika navelo je veliku korist konferencije za dobijanje sveobuhvatnog uvida u politiku učenja kroz rad u srednjem stručnom obrazovanju i vaspitanju u Republici Srbiji. Konferencija je takođe podržala identifikaciju tema za narednu konferenciju, među kojima se najčešće pominju drugačija procena rezultata dualnog obrazovanja, dalja razrada mehanizama saradnje između obrazovnog i privrednog sektora, i finansiranje i promovisanje učenja kroz rad.



